

Förordning om åtgärder mot omotiverad geoblockering 2015/16:FPM98

Utrikesdepartementet

2016-06-23

Dokumentbeteckning

KOM(2016) 289

Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om åtgärder mot geoblockering och andra former av diskriminering på grund av kundernas nationalitet, bosättningsort eller etableringsort på den inre marknaden och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och direktiv 2009/22/EG

Sammanfattning

Den 25 maj 2016 presenterade Europeiska kommissionen ett förslag till förordning som syftar till att stimulera gränsöverskridande e-handel och öka utbudet av varor och tjänster för EU:s konsumenter och företag. Detta ska uppnås genom att motverka geoblockering och andra former av diskriminering på grund av kundens nationalitet, bosättningsort eller etableringsort vid köp av varor och tjänster inom unionen. Förordningen innehåller bestämmelser om i vilka situationer kunder har rätt att behandlas lika av näringsidkare oavsett deras nationalitet, bosättningsort eller etableringsort. Den innehåller även bestämmelser som förbjuder näringsidkare att begränsa kunders tillträde till onlinegränssnitt (t.ex. webbsidor eller mobilapplikationer) baserat på kundens nationalitet, bosättningsort eller etableringsort samt rätt till likabehandling avseende vissa betalningsmedel. Initiativet om att motverka geoblockering och andra former av diskriminering utgör en del av kommissionens Strategi för en digital inre marknad och Inre marknadsstrategin för varor och tjänster.

Regeringen välkomnar kommissionens förslag om åtgärder mot omotiverad geoblockering och andra former av diskriminering baserad på nationalitet, bosättningsort eller etableringsort för att stimulera den gränsöverskridande e-handeln samt ge kunder bättre tillgång till varor och tjänster inom EU. Sådan diskriminering hör som utgångspunkt inte hemma på den inre marknaden.

1.1 Ärendets bakgrund

En fördjupad och rättvisare inre marknad och en sammankopplad digital inre marknad är två av kommissionsordförande Jean-Claude Junckers viktigaste prioriteringar. Under 2015 presenterade kommissionen därför två strategier för att stärka och fördjupa EU:s inre marknad: Strategin för en digital inre marknad och Inre marknadsstrategin för varor och tjänster (se FaktaPM 2015/14:FPM 35 och 2015/16:FPM17). Båda strategierna aviserade att kommissionen skulle presentera initiativ för att motverka omotiverad geoblockering och andra former av diskriminering baserad på kundernas nationalitet, bosättningsort eller etableringsort.

Den 25 maj 2016 presenterade kommissionen förslaget om geoblockering och andra former av diskriminering som ett av fyra förslag i det s.k. e-handelspaketet. Paketet syftar till att stimulera gränsöverskridande e-handel för EU:s konsumenter och företag. Det presenterades i form av ett meddelande tillsammans med de fyra förslagen om geoblockering, konsumentskyddssamarbete, gränsöverskridande paketleveranstjänster och riktlinjer för otillbörlig marknadsföring.

1.2 Förslagets innehåll

Förslaget syftar till att stimulera gränsöverskridande e-handel och öka utbudet av varor och tjänster för EU:s konsumenter och företag. Detta ska uppnås genom att motverka geoblockering och andra former av diskriminering baserad på kundens nationalitet eller bosättningsort vid köp av varor och tjänster inom unionen. Det tar sikte på e-handeln men omfattar även köp av varor och tjänster som sker offline, dvs. i ”fysiska” butiker. Det handlar om att vissa näringsidkare tillämpar olika villkor i fråga om t.ex. pris eller fullt ut nekar kunder från att handla baserat på deras nationalitet eller bosättningsort. Detta kan bl.a. ske genom att förhindra kundens åtkomst till webbplatsen eller att priset blir högre när kunden har angivit sin bostadsadress eller sitt betalkortsnummer. I vissa fall kan sådan behandling vara motiverad av objektiva skäl.

Förslaget garanterar att kunder behandlas lika oavsett nationalitet, bosättningsort eller etableringsort vid köp av varor och tjänster i tre specifika situationer:

1. När näringsidkare säljer varor utan att tillhandahålla gränsöverskridande leverans till den medlemsstat där kunden har sin bosättningsort (t.ex. om en kund beställer en vara på internet och sedan hämtar upp varan över gränsen hos näringsidkaren)
2. När näringsidkare säljer tjänster som tillhandahålls elektroniskt (t.ex. molntjänster). Onlinetjänster vars huvudsyfte är

tillhandahållande, åtkomst och användning av upphovsrättsligt skyddade verk eller andra alster är undantagna (t.ex. e-böcker och musik).¹

3. När näringsidkare säljer tjänster som kunden ska ta emot i landet där näringsidkaren är etablerad eller den plats där näringsidkaren tillhandahåller tjänsterna (t.ex. besök på nöjesparker, sportevent, festivaler och hotellbesök). Bestämmelsen gäller oavsett om tjänsten bokades/köptes online eller på plats hos försäljaren.

I dessa situationer anser kommissionen att det saknas objektiva skäl för att motivera t.ex. en prishöjning eller att neka försäljning.

Förslaget innehåller även andra åtgärder som är tillämpliga i alla situationer. Det handlar bl.a. om att förbjuda blockering av onlinegränssnitt (t.ex. webbsidor) och att automatiskt omdirigera kunder till andra onlinegränssnitt, rätt till likabehandling avseende vissa betalningsmedel, förbud mot att tillämpa territoriella restriktioner i distributionsavtal vid passiv försäljning och stärkt tillsyn.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Artikel 20 i direktiv 2006/123/EG om tjänster på den inre marknaden (tjänstedirektivet) innebär en skyldighet för medlemsstaterna att försäkra att tjänstleverantörer i tillhandahållandet av tjänster inte ställer upp allmänna villkor som diskriminerar tjänstemottagare på grund av nationalitet eller bosättningsort, om detta inte kan motiveras på objektiva grunder. Bestämmelsen har genomförts i svensk rätt genom 20 § i lagen (2009:1079) om tjänster på den inre marknaden. Av kommissionens förslag till förordning framgår att om bestämmelser i förordningen står i konflikt med bestämmelserna i artikel 20 i tjänstedirektivet ska förordningen ges företräde.

Förordningen blir direkt tillämplig i Sverige. Det krävs således inga författningsändringar för att regleringen ska bli tillämplig i Sverige. Förslaget måste dock analyseras närmre för att avgöra om kompletterande lagstiftning är nödvändig.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Kommissionen har angivit att förslaget inte kommer att ha en inverkan på EU:s budget. Förslaget kan komma att få vissa konsekvenser för den svenska statsbudgeten, vilka ännu inte kan preciseras. Regeringens utgångspunkt är att eventuella kostnader bör finansieras inom befintlig ram.

¹ Audiovisuella tjänster som t.ex. streamingtjänster för sport och film omfattas inte heller av förslaget.

Kommissionen har i sin konsekvensanalys analyserat fem olika förslag som syftar till att motverka geoblockering och andra former av diskriminering (SWD (2016) 173 slutlig). Det första förslaget innebär ökad transparens och förbättrad tillsyn av den redan gällande icke-diskrimineringsprincipen i artikel 20 i tjänstedirektivet. Det andra förslaget innebär ett förbud för näringsidkare att begränsa tillträdet till onlinegränssnitt (t.ex. webbsidor och mobilapplikationer) samt att automatiskt omdirigera kunder till andra versioner av onlinegränssnittet. Förslaget innebär även stärkt tillsyn. Kommissionen gick inte vidare med dessa förslag då de inte ansågs vara tillräckligt effektiva. Det tredje förslaget bygger på det andra förslaget och preciserar bl.a. i vilka situationer kunder har rätt att behandlas lika oavsett nationalitet, bosättningsort eller etableringsort. Förslaget utgör det alternativ som kommissionen valde att gå vidare med och som presenterades den 25 maj 2016. Det fjärde förslaget bygger också på det andra förslaget och innehåller en lista av rättfärdigande grunder som inte kan anses utgöra objektiva skäl och därmed inte kan användas av näringsidkare för att rättfärdiga att kunder behandlas olika på grund av deras nationalitet, bosättningsort eller etableringsort. Kommissionen valde att inte gå vidare med detta förslag på grund av bl.a. komplexiteten i att upprätta en sådan lista. Det femte förslaget bygger på det tredje förslaget och innebär en skyldighet för näringsidkare som redan levererar varor till en medlemsstat att dessutom leverera varor till alla andra medlemsstater samt en skyldighet att i vissa fall tillhandahålla gränsöverskridande service efter försäljningen. Kommissionen gick inte vidare med detta förslag då det inte ansågs proportionerligt.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Sveriges övergripande ståndpunkt är att den fria rörligheten för tjänster, som inkluderar tjänstemottagares rättigheter, är av största vikt för en fullt fungerande inre marknad.

Regeringen välkomnar därför kommissionens förslag om åtgärder mot geoblockering och andra former av diskriminering baserad på nationalitet, bosättningsort eller etableringsort för att stimulera gränsöverskridande e-handel och ge kunder bättre tillgång till varor och tjänster inom EU. Sådan diskriminering hör som utgångspunkt inte hemma på den inre marknaden. Regeringen vill dock understryka att en eventuell framtida reglering måste vara välmotiverad och balanserad avseende företagets avtalsfrihet och skyddet för kunderna (konsumenter och företag). Artikel 20 i tjänstedirektivet uppställer redan en allmän princip om icke-diskriminering men principen har visat sig vara svårtillämpad och har inte fått det genomslag som förväntats. Det är därför av största vikt att förslaget tydligt adresserar de problem som ska lösas.

Medlemsstaternas ståndpunkter är ännu inte kända. Vid det första rådsarbetsgruppsmötet välkomnades förslaget av majoriteten av medlemsstater.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Institutionernas ståndpunkter är ännu inte kända. Europaparlamentet har emellertid innan förslaget presenterades uttryckt stöd för kommissionens initiativ om åtgärder mot geoblockering och andra former av diskriminering. Europaparlamentet har särskilt understrukit vikten av att klargöra vad som är motiverad respektive omotiverad geoblockering.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Förslaget remitterades den 3 juni 2016 till myndigheter, organisationer och företag. Remissvaren väntas inkomma till regeringen senast den 23 juni 2016.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Förslagets rättsliga grund är artikel 114 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Beslut fattas enligt det ordinarie lagstiftningsförfarandet enligt artikel 294 i fördraget, vilket innebär att rådet beslutar med kvalificerad majoritet och att Europaparlamentet är medbeslutande.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

När det gäller förenlighet med subsidiaritetsprincipen anför kommissionen i sitt förslag att geoblockering och andra former av diskriminering på grund av nationalitet eller bosättnings/etableringsort förekommer i gränsöverskridande situationer när kunder försöker få tillgång till varor och tjänster från näringsidkare etablerade i andra länder. Det handlar således om situationer av stark gränsöverskridande karaktär. Åtgärder på EU-nivå bedöms vara nödvändiga för att förhindra sådan diskriminering vid gränsöverskridande handelssituationer. Lagstiftningsåtgärder i medlemsstaterna räcker inte till för att säkerställa icke-diskriminering i gränsöverskridande situationer. Slutligen bedömer kommissionen att förslaget är förenligt med subsidiaritetsprincipen.

Regeringen instämmer i kommissionens bedömning att det handlar om situationer med stark gränsöverskridande karaktär och att åtgärder på EU-nivå är nödvändiga för att på ett effektivt sätt motverka omotiverad geoblockering och annan diskriminering vid köp av varor och tjänster över

gränserna. Det står klart att medlemsstaterna trots den redan gällande icke-diskrimineringsprincipen i artikel 20 i tjänstedirektivet inte har kunnat motverka sådan diskriminering genom nationella bestämmelser. Regeringen delar därför kommissionens bedömning om att förslaget är förenligt med subsidiaritetsprincipen.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Förslaget har remitterats till myndigheter, organisationer och företag i Sverige. Remissvaren väntas inkomma senast den 23 juni 2016. Den första rådsarbetsgruppen ägde rum den 9 juni 2016 och ordförandeskapen har aviserat ett preliminärt mål att nå allmän inriktning under hösten 2016.

4.2 Fackuttryck/termer